

S

Supply Chain Management for Tourism Development of Southern Isan Civilization

Siriporn Loetyingot^{1,*} Sirisorncharoen Kamonlimsakun²
and Kanok Boonsak³

Received: May 15, 2020 Revised: June 3, 2020 Accepted: September 15, 2020

Abstract

This study aims to 1) study the community context and supply chain management of communities with tourism development of Southern Isan civilization, 2) analyze the guidelines and potential of supply chain management; and 3) to develop supply chain management model for tourism development of Southern Isan civilization. This study is a qualitative research which used participatory action research with key informants consisting of community leaders, entrepreneurs and network associates. Data were collected via field surveys, analyzing documents, interview, arranging a forum to analyze community potential and organizing a networking platform. The results found that 1) communities that are capable of being a model of tourism development Southern Isan civilization consisting of 3 communities which are Baan Prasart community, Ton Nam Moon Homestay Baan Suk Somboon, and Baan Khok Mueng community 2) the potential of supply chain management of 3 communities, it was found that the strengths aspect had strong leaders and harmonious members as well as accommodation received Thai homestay standard. The weaknesses aspect had shortage of having a community map and community lacked of knowledge through supply chain management. The opportunity aspect had a network creations opportunity among communities through national resources. The threats aspect had the increasing of new competitors in tourist attractions; and 3) the model of development of supply chain management based on the Supply Chain Operations Reference Model (SCOR Model) enables the

^{1,2,3} Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima

* Corresponding author. E-mail: siriporn.l@nrru.ac.th

model communities to develop supply chain management in historical tourism, ecotourism and cultural tourism. This derived from thinking, planning, decision operation, and evaluation participation of community and network to raising the level of tourism sustainability in tourism development of Southern Isan civilization.

Keywords: tourism supply chain management, tourism development southern isan civilization

การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

ศิริพร เลิศยิ่งยศ¹ ศิริสรณ์เจริญ กมลลัมสกุล² และ กนก บุญศักดิ์³

วันรับบทความ: May 15, 2020 วันแก้ไขบทความ: June 3, 2020 วันตอบรับบทความ: September 15, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ 2) วิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานของชุมชน และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้นำ ผู้ประกอบการและภาคีเครือข่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำรวจภาคสนาม ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ เวิร์กช็อปศักยภาพ เวิร์กช็อปเครือข่าย ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนที่สามารถใช้เป็นต้นแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเขตอารยธรรมอีสานใต้มี 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านปราสาท ชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์ และชุมชนบ้านโคกเมือง 2) ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานจาก 3 ชุมชน พบว่า จุดแข็ง คือ ผู้นำและสมาชิกเข้มแข็ง และที่พิกได้รับมาตรฐานจุดอ่อน คือ ไม่มีแผนที่ชุมชนและชุมชนขาดความรู้เรื่องการจัดการโซ่อุปทาน สำหรับโอกาส คือ การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากร และอุปสรรค คือ คู่แข่งด้านแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพิ่มขึ้น และ 3) รูปแบบการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวตามหลัก The Supply Chain Operations Reference (SCOR Model) ทำให้ได้ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากการคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผลร่วมกันในชุมชนและเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการยกระดับการท่องเที่ยวเขตอารยธรรมอีสานใต้อย่างยิ่งย่น

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

^{1,2,3} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

* Corresponding author. E-mai: siriporn.l@nrru.ac.th

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั่วโลก หลายหน่วยงานต่างให้ความสำคัญด้วยการส่งเสริมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน สำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทยถือว่าเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศมีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวด้วยการกำหนดแนวทางส่งเสริม พัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ประจำปี 2560 -2564) ระบุถึงการเตรียมความพร้อมของคน สังคมและระบบเศรษฐกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ประกอบกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวการท่องเที่ยวในพื้นที่เศรษฐกิจและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มสังคม มุ่งเน้นเชื่อมโยงในภูมิภาค อาเซียนและระดับโลกอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [สศช], 2560)

การจัดการโซ่อุปทานจึงเป็นเครื่องมือใช้เพิ่มขีดความสามารถที่มีการบูรณาการ การจัดการความสัมพันธ์ประสานงานความร่วมมือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาการประเมินศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยของ เขมขนิษฐ์ แสนะนันทธนะ, นันทิ สุทธิการณนัย, และวันชัย รัตนาวงษ์ (2555) พบว่า ส่วนใหญ่การจัดการโซ่อุปทานที่ผ่านมามุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมเนื่องจากมีตัวผลิตภัณฑ์ที่สามารถจับต้องได้ มีระบบการผลิตที่เป็นรูปธรรม แต่ปัจจุบันธุรกิจภาคบริการได้ให้ความสนใจในการนำการจัดการโซ่อุปทานมาใช้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างธุรกิจอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang, Song, และ Huang (2009) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวได้รับความสนใจ มีเป้าหมาย คือ สร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องมีการเชื่อมโยงตอบสนองกันและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยรวมได้ ดังนั้น การจัดการโซ่อุปทานจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนได้เสียอย่างสอดคล้องกันทั้งในแนวดิ่งและแนวราบสามารถสร้างความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเคลื่อนที่ทางกายภาพ การเคลื่อนที่ด้านการสื่อสารข้อมูล และการเคลื่อนที่ด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2558 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 132 ตอนที่ 22 ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558 เกี่ยวกับกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ประกอบด้วย เขตท่องเที่ยวที่จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีศูนย์ปฏิบัติการเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อบูรณาการและขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีแนวคิดพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานศักยภาพของพื้นที่ เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและความต้องการของชุมชน เชื่อมโยง

เส้นทางท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ สร้างกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ และใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยสถานการณ์การท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ตามข้อมูลแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2559-2563 พบว่า มีแนวโน้มการเติบโตที่ดี และจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวและธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกจำนวนมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา รองลงมาบุรีรัมย์ อุบลราชธานี สุรินทร์ และศรีสะเกษ ตามลำดับ ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญที่พบ คือ ขาดการเชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ขาดการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนจึงทำให้การท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มรูปแบบ (คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้, 2561)

ดังนั้น การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ จึงเป็นโครงการสำคัญที่สามารถพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ให้เป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยผลที่ได้จะทำให้ชุมชนเกิดองค์ความรู้ มีความภาคภูมิใจ รู้คุณค่าในความเป็นชุมชน และร่วมพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมของผู้ที่มีส่วนได้เสียกันเกิดเป็นเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวอันส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เสริมสร้างความมั่นใจต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแหล่งอารยธรรมอีสานใต้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)

แนวคิดการจัดการโซ่อุปทานเป็นพื้นฐานการแข่งขันของธุรกิจ (Cohen & Rousell, 2005) ที่นำมาเป็นเครื่องมือเพิ่มความสามารถการแข่งขันที่มีการจัดส่งสินค้าถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และต้นทุนต่ำ โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า สำหรับความหมายการจัดการโซ่อุปทานตามนิยาม Council of Supply Chain Management Professionals (CSCMP) คือ การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ครอบคลุมการวางแผน จัดหาและจัดซื้อ แปรรูป และการจัดการโลจิสติกส์ และประสานงานและร่วมมือกับคู่ค้า ผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบ ผู้ให้บริการโลจิสติกส์และลูกค้า สรุปได้ว่า เป็นการมุ่งเน้นบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำเพื่อการส่งมอบสินค้า บริการ ข้อมูลหรือสารสนเทศที่มีคุณค่าตอบสนองความต้องการผู้บริโภค สำหรับการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

โซ่อุปทานการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Zhang และคณะ (2009) ระบุว่า กระบวนการสร้างกิจกรรมและผลิตภัณฑ์จนถึงการส่งมอบบริการให้แก่นักท่องเที่ยว และประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดย Yilmaz และ Bititci (2006) มีการประเมินประสิทธิภาพการท่องเที่ยวด้วยการนำแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model) มาประยุกต์ใช้ โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในโซ่อุปทาน (Supply Chain Operations Reference: SCOR Model) เป็นเครื่องมือที่ถูกพัฒนามาจากสภาโซ่อุปทาน (Supply Chain Council) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ ซึ่งคาดว่าแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในโซ่อุปทานจะช่วยเป็นกรอบการทำงานที่มีรูปแบบเดียวกันในการปรับปรุงและพัฒนาโซ่อุปทาน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของแบบจำลองนี้ เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางธุรกิจในโซ่อุปทานและใช้อธิบายลักษณะการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทาน (ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา, 2556; Huang, Sheoran, & Keskar, 2005) และนำมาใช้พัฒนาประสิทธิภาพของโซ่อุปทานประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบ (Deliver) และการส่งคืน (Return) ดังนั้น การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเป็นการบูรณาการความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผน จัดหาทรัพยากร สร้างการบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ส่งมอบการบริการท่องเที่ยวและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วและสร้างความพึงพอใจสูงสุด

2. แนวคิดการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว ตามนิยามของ United Nations, Department of Economic and Social Affairs (UN, DESA, 2010) ให้ความหมายว่า กิจกรรมที่เกิดจากประชาชนเดินทางออกจากสถานที่ของตนไปยังสถานที่หนึ่งและพักอาศัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน นันทนาการ ธุรกิจ หรือมีวัตถุประสงค์อื่นสำหรับการเดินทางที่น้อยกว่า 1 ปี สำหรับในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2479 เริ่มใช้คำว่า “ท่องเที่ยว” และในปี พ.ศ. 2480 โดยคณะรัฐมนตรีพิจารณาความหมายของ “ท่องเที่ยว” ว่า หมายถึง การเที่ยวเตร่ การเดินทางที่มีจุดมุ่งหมายสำหรับความหมายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) คือ การประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตมาผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยวให้เกิดคุณค่าและประโยชน์แก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว โดยนิตยา ชัชกุล (2557) กล่าวว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่ต้องอาศัยแรงงานและลงทุนสูง ครอบคลุมธุรกิจหลายประเภท สรุปได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะดำเนินกิจกรรมการนำปัจจัยนำเข้า ผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยวภายในและภายนอกราชอาณาจักรโดยมีค่าตอบแทนที่ครอบคลุมธุรกิจหลายประเภทเพื่อให้เกิดคุณค่าที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวสูงสุด ทั้งนี้ Tapper และ Font (2004) ระบุว่า มีองค์ประกอบที่สนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุขปลอดภัยซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กันโดยตรงและอาจมีการเชื่อมโยงกันเองก่อนถึงนักท่องเที่ยว ซึ่ง Pike (2008) ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถจัดโปรแกรมท่องเที่ยว ความสามารถในการเข้าถึงสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก กิจกรรม และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ คนในชุมชน

ถือเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำอย่างต่อเนื่อง

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์การ ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสามารถอธิบายได้เป็น 2 เทคนิค คือ

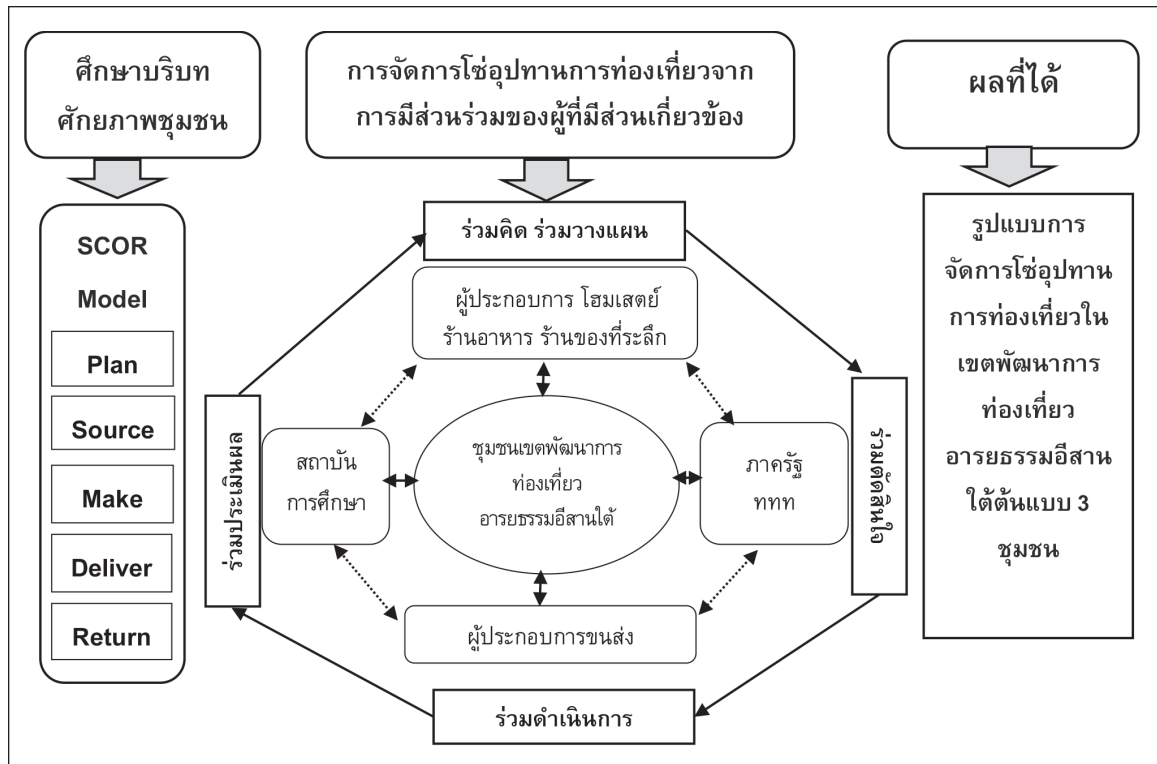
3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยการใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และทิศทางทางการดำเนินงานอนาคต (Carlock & Ward, 2001) ซึ่ง SWOT ย่อมาจากคำว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ผู้บริหารองค์การต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจและทำกิจกรรมเพื่อให้องค์การดำเนินการแสวงหาประโยชน์และตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่เป็นโอกาส คือ สถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวย อุปสรรค คือ สถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรด้วยการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อ อีกทั้ง ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจบทบาท ศักยภาพตนเองภายในองค์การ โดยประเมินจุดแข็ง คือ ความสามารถภายในที่เป็นบวก และ จุดอ่อน คือ สถานการณ์ภายในที่อ่อนความสามารถ

3.2 การทำเมทริกซ์ TOWS (TOWS Matrix) คือ การแสดงถึงกลยุทธ์ทางเลือก 4 ประการ คือ SO WO ST และ WT โดยการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยการจัดทำกลยุทธ์ TOWS Matrix ตามแนวคิดของพิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล (2559) และ David (2011) ระบุว่า หลังจากที่ใช้ SWOT Analysis ประเมินสถานการณ์และสามารถนำจัดทำกลยุทธ์ทางเลือกได้ด้วยการจับคู่กันในรูปแบบเมทริกซ์ ที่เรียกว่า การจัดทำ TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ SO คือ กลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์ WO คือ กลยุทธ์การพลิกตัว 3) กลยุทธ์ ST คือ กลยุทธ์การขยายตัว และ 4) กลยุทธ์ WT คือ กลยุทธ์ตั้งรับหรือป้องกันตัว ดังนั้น ผู้นำต้องมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใช้ประเมินองค์การ สถานการณ์วิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์ดำเนินงานต่อไปให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เน้นมุ่งเน้นเรื่องคุณค่าของบุคคล กลุ่ม สังคม และสร้างพลังการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีหลักการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติ ตรวจสอบผล สร้างคุณค่าที่เกิดจากความรู้โดยใช้เกณฑ์จากสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน มีการสำรวจเพื่อแสวงหาความสำเร็จ และผลิตความรู้ใหม่อย่างมีสำนึกภายใต้พื้นฐานประสบการณ์ของกลุ่มที่จะเกิดองค์ความรู้ใหม่ท่ามกลางประสบการณ์ที่มีอยู่ (วราภรณ์ สุทธินิรากร, 2556 ; Smith, 1997) สำหรับ สุภางค์ จันทวานิช (2557) อธิบายว่า เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมวิจัยตั้งแต่ขั้นระบุปัญหา ดำเนินการ ติดตามผล และประเมินผล โดยผสาน 2 คำ ได้แก่ “ปฏิบัติการ” คือ กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และ “การมีส่วนร่วม”

คือ การที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ร่วมตัดสินใจ และดำเนินการจนสิ้นสุดกระบวนการวิจัย เมื่อนำ 2 คำมาผสานกัน พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ รับรู้ กำหนดปัญหา แก้ไข ตัดสินใจสรุปได้ว่า เป็นการวิจัยที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน มุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วม วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกิจกรรม หรือโครงการที่เหมาะสมร่วมกัน (Thiengkamol, 2005) ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมควรคำนึงถึงศักยภาพชุมชน เตรียมความพร้อม จัดการทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี วิเคราะห์ ดำเนินการ ตัดสินใจ และประเมินผลร่วมกันเพื่อพัฒนาสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎี นำมาเป็นฐานคิดเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ประชากร** คือ ประชากรจำนวน 4,203 คนจาก 1,342 ครัวเรือนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ได้แก่ 1. กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 2. ชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และ 3. ชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

2. **กลุ่มตัวอย่าง** ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ สมาชิกชุมชน และผู้ประกอบการจาก 3 ชุมชน ๆ ละ 30 คน จำนวน 90 คนที่มีความพร้อม

ด้านศักยภาพกลุ่มและศักยภาพทรัพยากรเชิงพื้นที่ในการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ และผู้แทนจากหน่วยงานราชการและเอกชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี สำนักงานอุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก องค์การบริหารส่วนตำบลสัมฤทธิ์ พัฒนาชุมชน อำเภอโนนสูง ตำรวจชุมชน สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) บ้านโนนวัด ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 ชุมชนจำนวน 15 คน

ตารางที่ 1 การดำเนินงานวิจัย

วัตถุประสงค์	การดำเนินงานวิจัย	เครื่องมือวิจัย	ผลที่ได้รับ
1. บริบทและการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้	1. การสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้นำ 2. สสำรวจภาคสนาม/ข้อมูลทุติยภูมิ 3. ประชุมผู้นำกลุ่มเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ 4. สัมภาษณ์ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพื้นที่ด้าน SCOR Model	1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานของชุมชน 2. แบบบันทึกการประชุมคัดเลือกชุมชนต้นแบบ	ข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรข้อมูลศักยภาพของชุมชนด้านการจัดการโซ่อุปทาน 3 ชุมชน
2. วิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานชุมชน	2.1 การจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานและวิเคราะห์ SWOT Analysis) และรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์ TOWS Matrix	2.1 แบบบันทึกวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้	ข้อมูลศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทาน 3 ชุมชนต้นแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้	3.1 กิจกรรมหนุนเสริมให้ความรู้และแผนที่เครือข่ายชุมชน 3.2 จัดเวทีประชุมเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 3.3 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับต้นแบบการจัดการโซ่อุปทาน 3 ชุมชนให้กับเครือข่ายการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยว	3.1 แบบบันทึกการประชุมเครือข่ายด้านการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 3.2 แบบบันทึกถอดบทเรียนการเข้าร่วมกิจกรรม	- ชุมชนได้รับองค์ความรู้การจัดการโซ่อุปทาน - เกิดต้นแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - มีแผนที่เครือข่าย 3 ชุมชน - เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากพื้นที่ต้นแบบและขยายผลให้เครือข่าย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาด้วยการจัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนาความ ที่มาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่ถูกจัดระเบียบตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อบรรยายถึงเรื่องราวให้ตรงประเด็นกับ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา การสรุป การตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย โดย วิธีการวิเคราะห์ ดีความ เปรียบเทียบข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลและนำมาสร้างข้อสรุปเพื่ออธิบายให้เห็นข้อมูล การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเขตพัฒนาท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของงานวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมอีสานใต้ สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาริบทและการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรม อีสานใต้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทและการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรม อีสานใต้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมเครือข่ายชุมชน พบว่า มี 3 ชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นต้นแบบการ เชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวได้จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์ ชุมชนบ้านปราสาท และชุมชน บ้านโคกเมือง ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 บริบทและการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

	ชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์	ชุมชนบ้านปราสาท	ชุมชนบ้านโคกเมือง
1. ข้อมูลพื้นฐาน	ชุมชนหมู่ที่ 2 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน มีโฮมสเตย์ 15-17 หลังรองรับนักท่องเที่ยว 150 คน	บ้านปราสาทหมู่ 7 มี โฮมสเตย์ ประมาณ 40-50 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้ 200 คน	ชุมชนขนาดใหญ่มีอาณาเขตปกครอง 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 6, 9, 15 และ 18 จำนวน 720 ครัวเรือน มีโฮมสเตย์ 30 หลัง รองรับนักท่องเที่ยว 200 คน
2. รูปแบบการท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี	การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต หรือเชิงวัฒนธรรม
3. ทรัพยากรในชุมชน	อุทยานแห่งชาติทับลาน วังน้ำเขียวฟาร์ม ผาเก็บตะวัน จุดชมวิวกว๊านภักดี อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 11 และ 17 น้ำตกสวนห้อม เขาแผงม้า ตลาดชุมชน	พิพิธภัณฑ์แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ลานน้ำธารปราสาท สะพานตะโกนรัก แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน	ปราสาทเมืองต่ำ บารายเมืองต่ำ หรือทะเลเมืองต่ำ ภูมิปัญญาบ้านโคกเมือง หรือ อโรคยาศาล ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน

ตารางที่ 2 บริบทและการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ (ต่อ)

	ชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์	ชุมชนบ้านปราสาท	ชุมชนบ้านโคกเมือง
4. การเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสีย	โฮมสเตย์ลุงอินทร์ ร้านอาหารร้านต้นไทร รถรับจ้าง รถตู้ ตำรวจชุมชน ผู้ประกอบการนักท่องเที่ยวในและต่างประเทศ	ผู้นำเที่ยวในชุมชน ร้านอาหารขนส่งสาธารณะ รถรับจ้างมอเตอร์ไซด์ รถอีแต๋น รถตุ๊กต. พัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา	ที่พัก บริษัทนำเที่ยว รถตู้ หน่วยงานราชการ ตำรวจ สถาบันการศึกษา รถรับจ้าง ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวในและต่างประเทศ
5. สถานที่ตั้ง	กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์ หมู่ 2 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว	ชุมชนบ้านปราสาท หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	บ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
6. ระบบสารสนเทศ	เฟสบุ๊กกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์	เฟสบุ๊กอาจารย์จรัญ จอมกลาง	เฟสบุ๊กโฮมสเตย์บ้านโคกเมือง
7. การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> วางแผนการประชุมกับทางอุทยานแห่งชาติเพื่อทำเส้นทางท่องเที่ยวและวางแผนผลิตสินค้าชุมชนเช่น ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น ค้นหาข้อมูลชุมชนและเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชนหาทรัพยากรเพื่อสร้างอาชีพให้กับชุมชนด้วย ชุมชนติดป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวและยังไม่มีศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแต่ยังไม่ชัดเจนที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวแบ่งปันประสบการณ์ในสมุดเยี่ยม 	<ol style="list-style-type: none"> วางแผนการผลิตสินค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายเช่นสินค้าหัตถกรรมเส้นใยพืช ค้นหาข้อมูลในชุมชนและพัฒนาทรัพยากรที่ใช้ผลิต โฮมสเตย์ได้รับมาตรฐานมีการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน ชุมชนมีป้ายข้อมูลชัดเจนสามารถบอกเส้นทางท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวแบ่งปันประสบการณ์ในสมุดเยี่ยมของแต่ละบ้านพัก 	<ol style="list-style-type: none"> วางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ผลิตสินค้า เช่นข้าวดินภูเขาไฟ เสื้ออก เป็นต้น จัดทากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จัดหาทรัพยากรด้วยการค้นหาข้อมูลที่สำคัญในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว สร้างการบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วยการพัฒนาเส้นทาง ไฟฟ้า น้ำห้องน้ำร้านอาหารแหล่งท่องเที่ยว ส่งมอบบริการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนมีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแต่ยังไม่ชัดเจน นักท่องเที่ยวมีการแบ่งปันประสบการณ์ในสมุดเยี่ยมของแต่ละบ้านพัก

2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนจากการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการจัดการโซ่อุปทานดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

	ชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์	ชุมชนบ้านปราสาท	ชุมชนบ้านโคกเมือง
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> มีศักยภาพเชิงพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> มีศักยภาพเชิงพื้นที่มีแหล่งโบราณคดี มีโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำสมาคมอีสานใต้ 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์เข้มแข็งและมีเครือข่าย ที่พักได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้และกิจกรรมท่องเที่ยวที่
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> ไม่มีที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลบริการการท่องเที่ยว ไม่มีแผนที่ชุมชน ขาดความรู้การจัดการโซ่อุปทาน 	<ol style="list-style-type: none"> เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนดึงดูดใจนักท่องเที่ยวน้อย ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีน้อย ขาดความรู้การจัดการโซ่อุปทาน 	<ol style="list-style-type: none"> ชุมชนไม่มีแผนที่ชุมชนที่บอกเส้นทางในชุมชน ยังไม่มีที่ตั้งศูนย์ข้อมูลการให้บริการการท่องเที่ยวที่ชัดเจน
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> หน่วยงานภายนอกส่งเสริมสนับสนุนสร้างเครือข่าย กิจกรรมท่องเที่ยวและเชื่อมโยงทรัพยากรระดับตำบล พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและเที่ยวเชิงธรรมชาติเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> หน่วยงานภายนอกส่งเสริมกลุ่มอาชีพชุมชนท่องเที่ยวและเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากร เชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้กับชุมชนบ้านธราปราสาทเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอกเพื่อเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรในพื้นที่ต่าง ๆ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต้องการเข้ามาสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน
อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> สถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณแต่ละปีไม่เพียงพอต่อการพัฒนา 	<ol style="list-style-type: none"> ช่วงฤดูร้อนส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีน้อย มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่นำเสนอใจเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวไม่มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและขยะมีจำนวนมาก

จากตารางวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดการโซ่อุปทานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนได้สะท้อนแนวคิดและนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์ โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix วิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ใช้พัฒนาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานที่เหมาะสมกับชุมชน ดังนี้

2.1 กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานของชุมชนบ้านโคกเมือง พบว่า มี 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก คือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนพัฒนาการเชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ ตั้งศูนย์ข้อมูลให้บริการการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน คือ สร้างและถ่ายทอดกิจกรรมฐานการเรียนรู้มุ่งเน้นความเป็นวิถีชีวิตชาวโคกเมือง 4) กลยุทธ์เชิงรับ คือ จัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อบอกเส้นทางการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

2.2 กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานของชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์ พบว่า 1) กลยุทธ์เชิงรุก สร้างกิจกรรมที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวโดยนำความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนผสานกับทรัพยากรธรรมชาติ 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ ตั้งศูนย์ข้อมูลการให้บริการการท่องเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน คือ สร้างพันธมิตรเพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงระบบโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 4) กลยุทธ์เชิงรับ คือ สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนด้านการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตอุทยาน

2.3 กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานของชุมชนบ้านธารปราสาท พบว่า 1) กลยุทธ์เชิงรุก คือ สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยชุมชนที่มุ่งเน้นประสานกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับการท่องเที่ยว 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน คือ ผู้นำเป็นผู้แทนหลักในการสร้างพันธมิตรเพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงกิจกรรมโดยผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับอำเภอร่วมเชื่อมโยง 4) กลยุทธ์เชิงรับ คือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

3.1 จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ TOWS Matrix เพื่อหาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนต้นแบบที่เหมาะสมและเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวนำมาออกแบบการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 3 ชุมชนบนพื้นฐานหลัก SCOR Model ประกอบด้วย วางแผน (Plan) จัดหาทรัพยากร (Source) สร้างการบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Make) ส่งมอบการบริการท่องเที่ยว (Deliver) และ ประเมินผลการบริการ (Return) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ตามหลัก SCOR Model

รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานเขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมอีสานใต้	หลัก SCOR Model				
	Plan	Source	Make	Deliver	Return
ชุมชนบ้านโคกเมือง					
1. วางแผนการเชื่อมโยงเครือข่ายในหมู่ 6 9 15 18 ทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง คือ เส้นทางปั่น ปั่น ปั่นจักรยาน และเส้นทางวิถีชีวิตชุมชนโดยผู้นำกลุ่ม	✓				
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในการพัฒนาความสัมพันธ์การเชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		✓			
3. จัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว		✓			
4. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลให้บริการท่องเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ศูนย์แสดงและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP			✓		
5. สร้างและถ่ายทอดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความเป็นวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวโคกเมือง			✓		
6. จัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อบอกเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อส่งต่อนักท่องเที่ยวรวดเร็วขึ้น				✓	
7. พัฒนาแนวทางรับส่งข้อมูลความพึงพอใจ แบ่งปันประสบการณ์นักท่องเที่ยวเช่น สมุดเยี่ยม เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น					✓
ชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์					
1. การวางแผนการเชื่อมโยงเครือข่ายและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระดับตำบลเกิดเส้นทางจักรยานและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติผสานกับวิถีชุมชน	✓				
2. จัดทำและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในการพัฒนาความสัมพันธ์การเชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว		✓			
3. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนผสานความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนผสานกับทรัพยากรธรรมชาติโดยมีผู้แทนจากกรมอุทยานแห่งชาติที่בלานเข้ามาให้ความรู้			✓		
4. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลให้บริการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ อดต.ไทยสามัคคี			✓		

ตารางที่ 4 รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานชุมชนบ้านโคกเมือง ตามหลัก SCOR Model (ต่อ)

รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานเขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมอีสานใต้	หลัก SCOR Model				
	Plan	Source	Make	Deliver	Return
5. จัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรและกิจกรรม ในตำบลไทยสามัคคีเพื่อบอกเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบล ไทยสามัคคีเพื่อให้ส่งต่อนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว				✓	
6. พัฒนาแนวทางรับส่งข้อมูล แบ่งปันประสบการณ์นักท่องเที่ยว เช่น เฟซบุ๊ก อบต.ไทยสามัคคี ไลน์ผู้นำ เป็นต้น					✓
ชุมชนบ้านปราสาท					
1. ประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนการเชื่อมโยงเครือข่าย 2 อำเภอ คือ โนนสูงและพิมาย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	✓				
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาความสัมพันธ์การเชื่อมโยง โซ่อุปทานการท่องเที่ยว		✓			
3. จัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยว 3 ถูของเครือข่ายบ้านปราสาท		✓			
4. สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มุ่งเน้นผลงานกิจกรรม ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ร่วมกับวิถีชีวิตชุมชน			✓		
5. จัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 4 ชุมชนหลัก คือ บ้านโนนวัด บ้านวังม่วง บ้านปราสาท บ้านสัมฤทธิ์				✓	
6. พัฒนาแนวทางรับส่งข้อมูลความพึงพอใจ แบ่งปันประสบการณ์ นักท่องเที่ยวให้รวดเร็วขึ้นในเฟซบุ๊กขององค์การบริหารส่วน ตำบลธารปราสาท เฟซบุ๊กของโฮมสเตย์บ้านปราสาท และไลน์ใน ชุมชน					✓

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยการพัฒนาารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการจัดการโซ่อุปทานของชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ในพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านศักยภาพกลุ่มและมีศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้และนำมาเป็นต้นแบบการเชื่อมโยงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 3 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์ 2) ชุมชนบ้านปราสาท และ 3) ชุมชน

บ้านโคกเมืองสอดคล้องกับพจนารัช ปรีดากรณ์ (2556) ว่าการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวควรเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อให้เห็นความสำคัญในการทำประโยชน์ร่วมกันแล้วค่อยขยายผลไปยังระดับจังหวัดและระดับภูมิภาคต่อไป จากข้อมูลบริบท 3 ชุมชนซึ่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) แผนแม่บทของโลก โดยบริบทการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวใน 3 ชุมชนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องตามงานวิจัยของ Yilmaz และ Bititci (2006) ที่มีการนำแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในโซ่อุปทาน (Supply Chain Operations Reference: SCOR Model) มาประยุกต์ใช้ในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเพื่อใช้อธิบายลักษณะการดำเนินงานการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานชุมชนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ตามแนวคิดของ Carlock และ Ward (2001) และ เขมขนิษฐ์ แสนยะนันท์ชนะ และคณะ (2555) ที่มีการนำ SWOT Analysis เข้ามาวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย หาโอกาส และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หลังจากที่ชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ศักยภาพร่วมกันนำมาวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์ โดยใช้ TOWS Matrix ตามแนวคิดของพิบูล ทีปะपाल และ ธนวัฒน์ ทีปะपाल (2559) และ David (2011: 179) เพื่อร่วมกันคัดเลือกจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคใช้ในการวางแผนการพัฒนาการบริหารจัดการโซ่อุปทานที่เหมาะสมกับชุมชนใน 4 แนวทางหลักสำคัญ ดังนี้ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ใน 3 ชุมชนต้นแบบ ซึ่งจากเดิมคนในชุมชนมีการบริหารจัดการแบบต่างคนต่างทำ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย มีการแข่งขันกันระหว่างชุมชน และยังไม่มีความรู้ด้านการจัดการโซ่อุปทานและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว และจากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาบริบท วิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการจัดการโซ่อุปทานร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งชุมชน ผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนทำให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานแบบใหม่ที่ใช้เป็นต้นแบบการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่พัฒนาบนพื้นฐานการจัดการโซ่อุปทานตาม SCOR Model ที่มีการวางแผน (Plan) การจัดหาทรัพยากร (Source) สร้างการบริการท่องเที่ยว (Make) ส่งมอบการบริการท่องเที่ยว (Deliver) และประเมินผลการบริการ (Return) และนำไปขยายผลต่อในระดับอีสานใต้ 5 จังหวัดด้วยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2558); Giampiccoli และ Kalis (2012) รวมถึง Maleki, Moradi, และ Parsa (2014) ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานของชุมชนควรใช้รูปแบบการจัดการเครือข่ายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนชุมชน เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างแท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา สุระ (2562) รวมถึงเกรียงชัย รุ่งฟ้าใหม่ และสรวิญญา

ศรีทองมาศ (2562) ว่าการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกถือเป็นเครือข่ายสำคัญในการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาที่เกินความสามารถในการรับมือของชุมชนและจะทำให้เกิดการพัฒนางานองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ดังนั้น การสร้างเครือข่าย ีอุปทานการท่องเที่ยวควรเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มขนาดเล็กในพื้นที่จากเครือข่ายต้นแบบเพื่อให้เห็นความสำคัญ ในการทำประโยชน์ร่วมกันแล้วขยายผลต่อไปยังระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค และควรรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้วยการเรียนรู้การทำกิจกรรมจากเครือข่ายต้นแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวัฒนธรรม ที่เหมาะสมของแต่ละชุมชนอันนำไปสู่การเชื่อมโยงและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ท่องเที่ยวในเขตอารยธรรมอีสานใต้ เกิดการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นทางการระดับการท่องเที่ยวน ในอีสานใต้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนควรศึกษาข้อมูลและร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ซึ่งเป็นความต้องการที่มาจากระดับรากหญ้าไปสู่ระดับบนที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

1.2 ภาครัฐควรส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนที่เหมาะสมกับแหล่ง ท่องเที่ยว ด้วยการจัดอบรมหลักสูตรด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยการเป็น เจ้าบ้านที่ดี การขับเคลื่อนเรื่องที่พักให้เข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ฝึกการเป็นวิทยากรกระบวนการด้านให้ความรู้ เกี่ยวกับฐานการเรียนรู้ในชุมชน ด้านการสื่อความหมายที่นำไปสู่การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้แก่ นักท่องเที่ยว สร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจต่อการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้แก่คน ในชุมชน เป็นต้น

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม เสริมสร้างความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและ การเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

2.1 ผู้นำชุมชนควรปลูกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การพัฒนาการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองด้วยการจัดให้มีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน ประเพณี และความเชื่อ ให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาความคิดเกี่ยวกับการดูแลแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเยาวชน

2.2 ควรสร้างเครือข่ายการพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนด้านการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้เพื่อส่งต่อนักท่องเที่ยวและการเป็นผู้ประกอบการร่วมกันเพื่อยกระดับการพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเฉพาะเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้เพื่อเป็นศูนย์กลางการประสานการท่องเที่ยว เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มเครือข่าย และเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2.4 ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม เสริมสร้างความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 ควรศึกษาพฤติกรรม ทศนคติ และความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมถึงความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวและชุมชนการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเขตอารยธรรมอีสานใต้ด้วยการผสานกับยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย

3.2 ควรศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ในชุมชนเขตอารยธรรมอีสานใต้ เช่น ผ้าไหมหรือผลิตภัณฑ์การเกษตรเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เกิดความเชื่อมโยงมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา สุระ. (2562). การพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพการจัดการธุรกิจของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 39(3), 106-120.
- เกรียงชัย รุ่งฟ้าใหม่ และสรัญญา ศรีทองมาศ. (2562). ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์จากมุมมองผู้นำชุมชนโฮมสเตย์ 4 ภูมิภาคของไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 39(4), 89-114.
- เชมชนิชฐ์ แสนยะนันท์ธนะ นันทิ สุทธิการณัญญ์ และวันชัย รัตนวงษ์. (2555). การประเมินศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบห่วงโซ่อุปทาน ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา* (น. 1415-1426). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต, บัณฑิตวิทยาลัย.
- คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้. (2561). แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ พ.ศ. 2559-2563. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/>
- ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา. (2556). *การจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหม*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นิตา ชัชกุล. (2557). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). *การจัดการด้านการตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

- พนารัช ปรีดากรณ์. (2556). การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวผ่านการสร้างเครือข่ายกลุ่มธุรกิจ. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 9(1), 48-67.
- พิบูล ทีปะปาล, และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2559). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- วรรณดี สุทธิธรรมากร. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อเสริมภาพและการสรรค์สร้าง*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2558). ชุมชน ความเป็นส่วนตัว และการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารพัฒนาสังคม*, 17(1), 1-27.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2561, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carlock, R. S., & Ward, J. L. (2001). *Strategic planning for the family business: Parallel planning to unify the family and business*. London, England: Palgrave Macmillan.
- Cohen, S., & Rousell, J. (2005). *Strategic supply chain management: The five disciplines for top performance*. New York, NY: McGraw-Hill.
- David, F. R. (2011). *Strategic management: Concepts and cases* (13th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Tourism, food, and culture: Community based tourism, local food, and community development in Mpondoland. *Culture, Agriculture, Food and Environment*, 34(2), 101-123.
- Huang, S. H., Sheoran, S. K., & Keskar, H. (2005). Computer-assisted supply chain configuration based on supply chain operations reference (SCOR) model. *Computers & Industrial Engineering*, 48(2), 377-394.
- Maleki, M. R., Moradi, E., & Parsa, S. (2014). Rural tourism as a way to rural development. *International Journal of Academic Research*, 6(4), 79-84.
- Pike, S. D. (2008). *Destination marketing: An integrated marketing communication approach*. Burlington, MA: Butterworth-Heinemann.
- Smith, S. E. (1997). Deepening participatory action research. In S. E. Smith, D. G. Willms, & N. J. Johnson (Eds.), *Nurtured by knowledge: Learning to do participatory action-research* (pp. 173-263). New York: Apex Press.
- Tapper, R., & Font, X. (2004). *Tourism supply chains*. Leeds, England: Leeds Metropolitan University.

- Thiengkamol, N. (2005). Strengthening community through developing of a learning network model. *Journal of Population and Social Studies*, 14(1), 27-46.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2010). *International recommendations for tourism statistics 2008*. New York, NY: Author.
- Yilmaz, Y., & Bititci, U. S. (2006). Performance measurement in tourism: A value chain model. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(4), 341-349.
- Zhang, X., Song, H., & Huang, G. Q. (2009). Tourism supply chain management: A new research agenda. *Tourism management*, 30(3), 345-358.